

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmma Totivs Theologiæ S. Thomæ Aqvinatis, Doctoris Angelici Ordinis Prædicatorum

Secvndæ Secvndæ Partis Volumen Secundum

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Romæ, 1619

De iniurijs verborum, qu[a]e fiunt extra iudicium, & primo de contumelia.
Qu[a]estio 72.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38762

De iniurijs verborum quæ inferuntur extra iudicium, in quatuor articulos diuisa.

D Hinc considerandum est de iniurijs verborum, quæ inferuntur extra iudicium. Et primo, de contumelia: secundo, de detractio: tertio, de suffratione: quarto, de maledictione.

¶ Circa primum quaruntur quatuor.

¶ Primo, quid sit contumelia.

¶ Secundo, utrum omnis contumelia sit peccatum mortale?

¶ Tertio, utrum oporteat contumeliosos reprimere?

¶ Quarto, de origine contumeliae.

ARTIC. I.

Utum contumelia consistat in verbis?

397

9. 57. ar.

1. Et Pf.

43. col. 6.

Et Ro. 1.

1a. 2. co. 4.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod contumelia non consistat in verbis. Contumelia enim importat quoddam nocumentum proximo illatum, cum pertineat ad iniustitiam. Sed verba nullo nocumentum videntur inferre proximo nec in persona, nec in rebus. Ergo contumelia non consistit in verbis.

¶ 2 Præterea, Contumelia videtur ad quamdam dehonorationem pertinere. Sed magis aliquis potest inhonorari, seu vituperari factis, quam verbis. Ergo videtur quod contumelia non consistat in verbis, sed magis in factis.

¶ 3 Præterea, Dehonoriatio, quæ fit in verbis, dicitur conuitium vel improprium. Sed contumelia videtur differre a conuitio, & ab improprio. Ergo contumelia non consistit in verbis.

SED contra, Nihil auditu percipitur nisi verbum. Sed contumelia auditu percipitur, secundum illud Ierem. 20. Audiui contumelias in circuitu. Ergo contumelia est in verbis.

RESPONDEO dicendum, quod contumelia im-

importat dehonorationem alicuius. Quod quidem contingit dupliciter. Cum enim honor aliquam excellentiam consequatur, vno modo aliquis alium dehonorat, cum priuat eum excellentia, propter quam habebat honorem: quod quidem fit per peccata factorum, de quibus supra dictum est*. Alio modo cum aliquis id quod est contra honorem alicuius, deducit in notitiam eius & aliorum. Et hoc proprie pertinet ad contumeliam: quod quidem fit per aliqua signa. Sed sicut August. * dicit in secundo de Doctrina Christiana, Omnia signa verbis comparata, paucissima sunt. Verba enim inter homines obtinuerunt principatum significandi quæcumque animo concipiuntur. Et ideo contumelia, proprie loquendo, in verbis consistit. Vnde Isidorus* dicit in libro Etymolog. quod contumeliosus dicitur aliquis, quia velox est, & tumet verbis iniuriæ. Tamen quia etiam per facta aliqua significatur aliquid, quæ in hoc quod significant, habent virtutem verborum significantium: inde est quod contumelia extenso nomine, etiam in factis dicitur. Vnde Rom. 1 super illud, Contumeliosos, superbos: dicit gloss. * quod contumeliosi sunt, qui dictis vel factis contumelias & turpia inferunt.

Ad primum ergo dicendum, quod verba secundum suam essentiam, id est, in quantum sunt quidam soni audibiles, nullum nocumentum alteri inferunt, nisi forte grauando auditum, puta cum aliquis nimis alte loquitur. In quantum verò sunt signa representantia aliquid in notitia aliorum, sic possunt damna multa inferre: inter quæ vnum est, quod homo damnificatur quantum ad detrimentum honoris sui, vel reuerentiæ sibi ab alijs exhibendæ. Et ideo maior est contumelia, si aliquis alicui defectum suum dicat coram multis: & tamen si sibi soli dicat, potest esse contumelia, in quantum ipse qui loquitur iniuste, contra reuerentiam audientis agit.

Ad

q 64. 65.
C 66.

li. 2. c. 3.
circa me
diu, to. 3.

li. 10 c. 3.
incip. Clau-
rus, parū
ante me-
dium.

gl. interl.
ibid.

q 64. 65.
66.

Ad secundum dicendum, quod in tantum aliquis aliquem factis dehonorat, in quantum illa facta vel faciunt, vel significant illud quod est contra honorem alicuius: quorum primum non pertinet ad contumeliam, sed ad alias iniustitiæ species, de quibus supra dictum est *: secundum verò pertinet ad contumeliam, in quantum facta habent vim verborum in significando.

Ad tertium dicendum, quod conuitium & improprium consistunt in verbis, sicut & contumelia: quia per hæc omnia representatur aliquis defectus alicuius in detrimentum honoris ipsius. Huiusmodi autem defectus est triplex, scilicet defectus culpæ, qui representatur per verba contumeliosa; & defectus generaliter culpæ & pœnæ, qui representatur per conuitium: quia vitium consuevit dici non solum animæ, sed etiam corporis. Vnde si quis alicui iniuriose dicat eum esse cæcum, conuitium quidem dicit, sed non contumeliam. Si quis autem dicat alteri, quod sit fur, non solum conuitium, sed etiam contumeliam infert. Quandoque verò representat aliquis alicui defectum minorationis, siue indigentia, qui etiam derogat honori consequenti quamcumque excellentiam: & hoc fit per verbum improprij. Quod proprie est, quando aliquis iniuriose alteri ad memoriam, reducit auxilium, quod contulit ei necessitatem patienti. Vnde dicitur Ecclesi. 20. Exigua dabit, & multa improprietabit. Quandoque tamen vnum istorum pro alio ponitur.

ARTIC. II.

298

Inf. q. 158
a. 5. ad 3
Co. 1. Cor.
15. lect. 7
co. 2. si. Et
Ga. 3. in
prin
c. 8. to 5

Utrum contumelia, seu conuitium, sit peccatum mortale?

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod contumelia vel conuitium non sit peccatum mortale. Nullum enim peccatum mortale est actus alicuius virtutis. Sed conuitiari est actus alicuius virtutis, scilicet eutrapeliæ, ad quam pertinet bene conuitiari, secundum Philof. in 4. Ethic. * Ergo con-

conuítium, siue contumelia, non est peccatum mortale.

¶ 2 Præterea, Peccatum mortale non inuenitur in uiris perfectis, qui tamen conuítia, vel contumelias aliquando dicunt, sicut patet de Apost. qui ad Galatas 3. dixit, O infensati Galatæ. Et Dominus dicit Luc. ultimo, O stulti & tardi corde ad credendum. Ergo conuítium, siue contumelia non est peccatum mortale.

¶ 3 Præterea, Quamuis illud quod est peccatum veniale ex genere, possit fieri mortale: non tamen peccatum quod est ex genere mortale, potest esse veniale, vt supra habitum est*. Si ergo diceretur conuítium vel contumeliam, esset peccatum mortale ex genere suo, sequeretur quod semper esset peccatum mortale. Quod videtur esse falsum, vt patet in eo qui leuiter ex surreptione, vel ex leui ira dicit aliquod verbum contumeliosum. Non ergo contumelia vel conuítium ex genere suo est peccatum mortale.

*1. 2. q. 72
a. 5. et 9.
88. ar. 4.
ad 5.*

S E D contra, Nihil meretur pœnam æternam inferni, nisi peccatum mortale. Sed conuítium, vel contumelia meretur pœnam inferni, secundum illud Mat. h. 5. Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis. Ergo conuítium vel contumelia est peccatum mortale.

R E S P O N D E O dicendû, quod sicut supra dictum est*, verba in quantum sunt soni quidam, non sunt in nocumentum aliorum, sed in quantum significant aliquid: quæ quidem significatio ex interiori effectu procedit. Et ideo in peccatis verborum maxime considerandum videtur, ex quo affectu aliquis verba proferat. Cùm ergo conuítium, vel contumelia de sui ratione importet quandam dehonorationem, si intentio proferentis ad hoc feratur, vt aliquis per verba quæ profert, honorem alterius auferat: hoc proprie & per se est dicere conuítium vel contumeliã: & hoc est peccatum mortale nõ minus,

art. 2. q. 72.

Sec. Sec. Vol. ij, N quam

quã fur ñ vel rapina. Non enim homo minus amat suũ honorem, quam rem possessam. Si verò aliquis verbum conuitij vel contumeliã alteri dixerit, non tamen animo dehonorandi, sed fortè propter correctionem, vel propter aliquid huiusmodi: non dicit conuitium, vel contumeliam formaliter & per se, sed per accidens & materialiter, in quantum scilicet dicit id quod potest esse conuitium, vel contumelia. Vnde hoc potest esse quandoque peccatum, veniale, quandoque autem absque omni peccato. In quo tamen necessaria est discretio, vt moderatè homo talibus verbis vtatur: quia posset esse ita graue conuitium, quod per incautelam prolatum auferret honorem eius, contra quem proferretur: & tunc posset homo peccare mortaliter, etiam si non intenderet dehonorationem alterius. Sicut etiam si aliquis incautè alium ex ludo percussus grauitè lædat, culpa non caret.

Ad primum ergo dicendum, quòd ad eutrapeliã pertinet dicere aliquod leue conuitium, non ad dehonorationem, vel ad contristationem eius, in quem dicitur, sed magis causa delectationis & ioci. Et hoc potest esse sine peccato, si debite circumstantiã obseruentur. Si verò aliquis non reformidet contristare eum, in quem profertur huiusmodi iocosum conuitium, dummodo alijs risum excitet: hoc est vitiosum, vt ibidem dicitur*.

li. 4. eth.
c. 8. to. 5.

Ad secundum dicendum, quòd sicut licitum est aliquem verberare, vel in rebus damnificare, causa discipline: ita etiam causa discipline potest aliquis alteri quem debet corrigere, verbum aliquod conuitiosum dicere. Et hoc modo Dominus discipulos vocauit stultos, & Apostolus Galatas insensatos. Tamen sicut dicit Augustinus* in libro de sermone Domini in monte, rarò & ex magna necessitate, obiurgationes sunt adhibendæ, in quibus non nobis, sed vt Domino seruiatur, inflamus.

li. 2. c. 30.
nã remon-
tè a fine,
tom. 4.

Ad

Ad tertium dicendum, quod cum peccatum conu-
nitij, vel contumeliæ ex animo dicentis dependeat,
potest contingere, quod sit peccatum veniale, si sit
leue conuitium, non multum hominem dehonestans,
& proferatur ex aliqua animi leuitate, vel ex leui
ira, absque firmo proposito aliquem dehonestandi:
puta cum aliquis intendit aliquem per huiusmodi
verbum leuiter contristare.

ARTIC. III.

*Utrum aliquis debeat contumelias sibi illatas
sustinere?*

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod ali-
quis non debeat contumelias sibi illatas su-
stinere. Qui enim sustinet contumeliam sibi illa-
tam, audaciam nutrit conuitiantis. Sed hoc non
est faciendum. Ergo homo non debet sustinere
contumeliam sibi illatam, sed magis conuitiantis re-
spondere.

399
Inf. 4. 75
2. 4. ad 1.
Et opusc.
19. c. 16.

¶ 2 Præterea, Homo debet plus se diligere,
quàm aliam. Sed aliquis non debet sustinere, quod
alte ei conuitium inferatur. Vnde dicitur Proverbio-
rum vigesimo sexto, Qui imponit stulto silentium,
iras mitigat. Ergo etiã aliquis non debet sustinere
contumelias sibi illatas.

¶ 3 Præterea, Non licet alicui vindicare seip-
sum, secundum illud, Mihi vindictam, & ego retri-
buam. Sed aliquis non resistendo contumeliæ, se vind-
dicat, secundum illud Chrysoitomi, Si vindicare
vis, sile, & funestam ei dedisti plagam. Ergo aliquis
non debet silendo sustinere verba contumeliosa, sed
magis respondere.

ho. 43. in
Mat. cir-
ca med.
habetur
ad sensu.
Et hom.
85. a me.
80. 20.

S E D contra est, quod dicitur in Psal 37. Qui in-
quirebant mala mihi, locuti sunt vanitates. Et po-
sterea subditur, Ego autem tanquam surdus non audie-
bam, & sicut mutus non aperiens os suum.

R E S P O N D E O dicendum quod, sicut patien-
tia necessaria est in his quæ contra nos sunt, ita etiã
in his quæ contra nos dicuntur. Præcepta autem pa-

N a tien-

li. 1. c. 34.
35. et 36.
80. 4.

tientia in his quæ contra nos sunt, sunt in præparatione animi habenda: sicut August. * in lib. de Sermone Domini in monte, exponens illud præceptum Domini, Si quis percusserit te in vnam maxillam, præbe ei & aliam: vt scilicet homo sit paratus hoc facere, si opus fuerit. Non tamen hoc semper tenetur facere actu, quia nec ipse Dominus hoc fecit: sed cum suscepit alapam, dixit, Quid me cædis? vt habetur Ioannis decimo octauo. Et ideo etiam circa verba contumeliosa, quæ contra nos dicuntur, est idem intelligendum. Tenemur enim habere animum paratum ad contumelias tolerandas, si expediens fuerit. Quandoque tamen oportet vt contumeliam illatam repellamus, maxime propter duo. Primum quidem propter bonum eius, qui contumeliam infert, vt videlicet eius audacia reprimatur, & de cætero talia non attentet: secundum illud Proverbiorum vicefimo sexto, Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens videatur. Alio modo propter bonum multorum, quorum profectus impeditur propter contumelias nobis illatas. Vnde Gregor. * dicit super Ezech. homil. 9. Hi, quorum vita in exemplo imitationis est posita, debent, si possunt, detrahentium sibi verba compescere, ne eorum prædicationem non audiant qui audire poterant; & ita in prauis moribus remanentes, bene viuere contemnunt.

* circa
med.

Ad primum ergo dicendum, quod audaciam conuittantis contumeliosi, debet aliquis moderatè reprimere, scilicet propter officium charitatis, non propter cupiditatem priuati honoris. Vnde dicitur Proverb. 26. Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne ei similis efficiaris.

Ad secundum dicendum, quod in hoc quod aliquis alienas contumelias reprimat, non ita timeretur cupiditas priuati honoris, sicut cum aliquis repellit contumelias proprias. Magis autem videtur hoc prouenire ex charitatis affectu.

Ad

Ad tertium dicendum, quod si aliquis hoc animo taceret, ut tacendo contumelianter ad iracundiam prouocaret, pertinere hoc ad vindictam. Sed si aliquis taceat, volens dare locum iræ, hoc est laudabile. Vnde dicitur Ecclesiast. 8. Non litiges cum homine linguato, & non struas in ignem illius ligna.

ARTIC. IV.

Vtrum contumelia oriatur ex ira?

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod contumelia non oriatur ex ira. Quia dicitur Prouerbiorum 11. Vbi superbia ibi contumelia. Sed ira est vitium distinctum a superbia. Ergo contumelia non oriatur ex ira.

400
Inf. q. 73
a. 3. ad 3
et q. 158.
a. 7. cor.

¶ 2 Præterea, Prouerbiorum 20. dicitur, Omnes stulti miscentur contumelijs. Sed stulticia est vitium oppositum sapientiæ, ut supra habitum est *. Ira autem opponitur mansuetudini. Ergo contumelia non oriatur ex ira. q. 46. a. 1

¶ 3 Præterea, Nullum peccatum diminuitur ex sua causa. Sed peccatum contumeliæ diminuitur, si ex ira proferatur. Grauius enim peccat qui ex odio contumeliam infert, quàm qui ex ira. Ergo contumelia non oriatur ex ira.

SED contra est, quod Gregor. 31. Moral. dicit *, quod ex ira oriuntur contumeliæ. * c. 31. 2. med.

RESPONDEO dicendum, quod cum vnum peccatum possit ex diuersis oriri, ex illo tamen dicitur principalius habere originem, ex quo frequentius procedere consuevit propter propinquitatem ad finem ipsius. Contumelia autem magnam habet propinquitatem ad finem iræ, qui est vindicta. Nulla enim vindicta est irato magis in promptu, quàm inferre contumeliam alteri. Et ideo contumelia maxime oriatur ex ira.

Ad primum ergo dicendum, quod contumelia non ordinatur ad finem superbiæ, qui est celsitudo: & ideo non directe contumelia oriatur ex superbia. Dispo-

nit tamen superbia ad contumeliam, in quantum illi qui se superiores æstimant, facilius alios contem-
nunt, & iniurias eis irrogant. Facilius enim irascun-
tur, ut potè repuzantes indignum quicquid contra
eorum voluntatem agitur.

¶ c. 6. in prin 10.5
Ad secundum dicendum, quòd secundum Phi-
losofum in septimo Ethicorum *, ira non perf-
audit rationem. Et sic iratus patitur rationis defe-
ctum, in quo conuenit cum stulticia. Et propter
hoc ex stulticia oritur contumelia, secundum affinita-
tem, quam habet cum ira.

li. 2. c. 4. de clinan do ad fi. 10.6.
Ad tertium dicendum, quòd secundum Philoso-
phum in 2. Rhet. * iratus intendit manifestam offen-
sam, quod non curat odiens. Et ideo contumelia,
quæ importat manifestam iniuriam, magis pertinet
ad iram, quàm ad odium.

QVÆST. LXXIII.

De detractioe, in quatuor articulos diuisa.

Postea considerandum est de detractioe.

¶ Et circa hoc queruntur quatuor.

¶ Primo, quid sit detractio.

¶ Secundo, utrum sit peccatum mortale?

¶ Tertio, de comparatione eius ad alia peccata.

¶ Quarto, utrum peccet aliquis audiendo detra-
ctionem?

ARTIC. I.

*Utrum detractio conuenienter diffiniatur, quòd est
denigratio aliens fama per verba?*

401 Inf. 9. 74 a. 1. et 9. 75 ar. 1. co. Et Ro. 1. le. 7. co. 4.
AD primum sic proceditur. Videtur, quòd de-
tractio non sit denigratio aliens fame per
occulta verba, ut à quibusdam diffinitur. Occul-
tum enim & manifestum sunt circumstantiæ non
constituentes speciem peccati. Accidit enim pecca-
to, quòd à multis sciatur, vel à paucis. Sed illud
quod non constituit speciem peccati, non pertinet
ad rationem ipsius, nec debet poni in eius diffinitio-
ne. Ergo ad rationem detractioe non pertinet,
quòd fiat per occulta verba.

¶ 2. Præ-